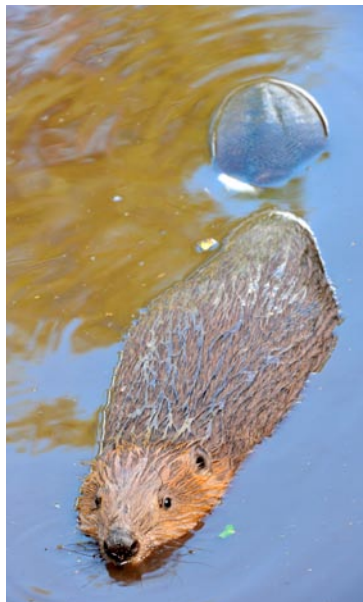

Een zwemmende bever heeft al zijn zintuigen mooi op één lijn bovenop de kop.

De 'big five' van bij ons - deel 1:

Portret van de Europese bever

In elk nummer van Landschap brengen we een reportage over één van onze grote inheemse zoogdieren. En welk dier is er méér geschikt om de spits af te bijten dan de bever? Eén nummer van Landschap schiet overigens meteen al tekort om alles te kunnen vertellen wat bevers zo boeiend maakt; hun bouwkunsten en rijk sociaal leven bewaren we daarom alvast voor het volgende nummer.

De bever is het grootste knaagdier van Europa. De gezellige dikkerd heeft een gedrongen lichaamsbouw, met korte poten. Een volwassen bever heeft een kop-romplengte van 70 tot 100 cm. Daar zit dan vervolgens nog een staart van 30 tot 50 cm aan vast. De grootte verschilt naargelang de regio. Er zijn geen grootteverschillen tussen mannetjes en vrouwtjes. Een volwassen dier weegt maximaal 38 kilo. Aan het uiterlijk is duidelijk te zien dat de bever goed is aangepast aan het leven in het water.

POTEN ALS HANDJES

Aan de korte voorpoten van een bever zitten vijf vingers met lange nagels.

Daarmee kan hij takken en stammen stevig vastpakken. Hij is overigens heel handig met zijn voorpoten. Een bever kan een dunne twijg ter grootte van een potlood vlotjes ronddraaien terwijl hij de bast ervan afeet. De voorpoten worden ook gebruikt om modder en stenen te verplaatsen bij het waterdicht maken van een burcht of een dam. Soms dragen bevermoeders hun kroost ook letterlijk op handen.

De achterpoten zijn groter en breder dan de voorpoten. Tussen de tenen van de achterpoten zitten zwemvliezen; de achterpoten dienen onder meer voor de voortstuwing bij het zwemmen. De

tweede teen van elke achterpoot heeft een dubbele nagel, een soort kam waarmee de bever zijn pels schoon houdt.

POLYVALENTE STAART

Een belangrijk kenmerk van de bever is zijn platte staart, bedekt met hoornschubben, die tot 50 cm lang en 16 cm breed kan worden. Hij doet dienst als roer bij het zwemmen en is uiterst geschikt als draagbare stoel en zitkussen – een handige steun bij het staan op de achterpoten en wanneer de bever het onderhoud aan zijn pels doet. De platte staart wordt ook gebruikt voor het aanplempen van modder bij waterbouwwerken aan burcht of dam. Daarnaast dient hij ook nog als vetopslag voor de winter en tijden met voedselschaarste.

Verder is de staart belangrijk voor de warmtehuishouding van het lichaam. Als de omgevingstemperatuur boven de 20 graden stijgt, krijgt de bever het knap warm in zijn dikke vacht; hij hangt dan simpelweg zijn staart in het water en speelt langs die weg zijn overvloedige warmte kwijt. Het vrouwtje heeft doorgaans een langere en smallere staart dan het mannetje.

KNAPPE BONTJAS

De vacht van de bever is meestal roodbruin of geelbruin tot grijs of zwart. Bevers uit noordelijke streken hebben

doorgaans een donkerder vacht dan zuidelijke dieren. De pels is zo opgebouwd dat er geen water tot op de huid kan doordringen. De vacht heeft eerst en vooral een waterafstotende deklaag, bestaande uit glanzende, lange, vette haren. Dat komt doordat de bever zich regelmatig insmeert met castoreum, een stof die wordt afgescheiden door een klier bij de genitaliën. Dat instrijken doet hij met zijn voorpoten, die erg op handen lijken. Onder de glanzende deklaag van de pels zit een onderlaag die bestaat uit dicht grijs gekroesd wolhaar, bedoeld om de bever lekker warm te houden. Ook een dikke vetlaag zorgt ervoor dat het lichaam geïsoleerd wordt van het koude water.

ALS EEN DUIKBOOT

De bever heeft prima zintuigen. Zijn ogen, oren en neus liggen op één lijn boven op de kop. Zo kan de bever bijna geheel onder water verdwijnen en toch de omgeving in de gaten houden. Hij kan alles om zich heen horen, zien en ruiken terwijl hij zelf voor landdieren nauwelijks zichtbaar is. Ook bij het zwemmen steken deze zintuigen net boven het water uit, zodat de bever kan blijven waarnemen en snel weet wanneer er gevaar dreigt.

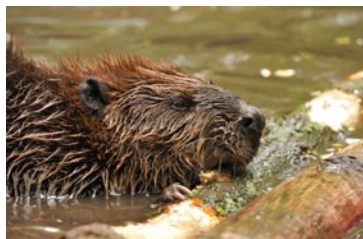
GEBOREN WATERRAT

Onze bever zwemt en duikt overigens uitstekend. Bij het zwemmen legt hij zijn

De bever heeft een lekker dichte vacht die hij waterdicht maakt met castoreum of bevergeil, een stof die hij zelf produceert uit klieren in de anaalstreek.

—
 Bevers duwen de afgeknaagde stammen en takken al zwemmend naar hun bestemming.
 —

voorpoten tegen het lichaam en peddelt hij met zijn grote achterpoten, voorzien van zwemvliezen. De platte staart dient daarbij als roer. Al zwemmend kan de bever snelheden tot tien kilometer per uur bereiken. Als de bever volledig onderduikt, worden niet alleen de neusgaten en de gehooringangen goed afgesloten, zelfs de anus kan stevig op slot. Een doorzichtig ooglid zorgt ervoor dat de bever onder water zijn ogen kan openhouden; het membraan beschermt het oog terwijl de bever rondkijkt.

Doorgaans blijft hij 2 tot 5 minuten onder water, maar bij onraad kan hij zijn duik tot 20 minuten rekken. In zo'n geval past het dier de bloedsomloop aan zodat zuurstofrijk bloed uitsluitend naar de hersenen gaat en de rest van het lijf het tijdelijk met een beetje minder moet doen.

In het water is de bever snel en wendbaar, maar op het land beweegt hij zich een beetje onbeholpen voort. Omdat hij op het droge ook veel kwetsbaarder is, blijft hij zoveel mogelijk in het water of toch minstens er vlakbij.

KRACHTIGE KNAGER

Zeer kenmerkend zijn de grote voortanden, bedekt met een harde laag oranje glazuur, waarmee bevers in staat zijn vrijwel alle houtige gewassen door te knagen, zelfs volwassen bomen. Bijzonder is dat de grote snijtanden gebruikt kunnen worden terwijl de rest van de bek gesloten is. Huidplooien in de wang voorkomen dat de bever bij het knagen van hout splinters in zijn mondholte krijgt. Hetzelfde weefsel zorgt ervoor dat de mondholte en keel ook goed worden afgesloten als het dier onder water knaagt. Zo krijgt hij geen water binnen. Achterin de bek zitten acht paar krachtige kiezen waarmee het voedsel wordt fijn gemalen.

De twee karakteristieke lange voortanden van de bever blijven zijn hele leven lang doorgroeien. En dat is maar goed ook, want met al het knaagwerk dat de bever verzet, slijten ze flink. Zolang hij knaagt, houden de groei en de slijtage gelijke tred. De bever schuurt zijn tanden overigens altijd over elkaar, zelfs in zijn slaap.

In de vrije natuur kunnen bevers tot 17 jaar oud worden. De gemiddelde levensverwachting ligt echter rond de tien jaar. In gevangenschap worden bevers uitzonderlijk 30 jaar oud.

DIER VAN WEINIG WOORDEN

Bevers zijn meestal zwijgzaam. Soms maken ze zacht kreunende of blazende geluiden. Die communicatie helpt in het versterken van de familiebanden. Bij onraad geeft een bever met zijn staart een enorme klap op het water. Daarmee kan hij belagers afschrikken en zijn familieleden waarschuwen voor het gevaar.

KIESKEURIG BEESTJE

Bevers komen voor in het overgangsgedebied tussen land en water, met name in moerassen en langs beken, rivieren en meren. De bever heeft een voorkeur voor rustige rivieren en waterpartijen omzoomd door broekbossen met zachte boomsoorten als wilg, populier en es. De aanwezigheid van bossen op de oevers is een vereiste; open of rotsige oevers worden gemedend.

Nog belangrijk voor de bever is de aanwezigheid van een grote variatie aan water- en oeverplanten. Ook een waterdiepte van minimaal 50 cm is een must. In ondiep stromend water worden desnoods dammen gebouwd om de gewenste waterhoogte te bereiken. Als aan al deze voorwaarden wordt voldaan, heeft de bever vol-

doende te eten en voldoende bouwmaterialen voor zijn ingewikkelde beverburchten.

SOEPELE WERKUREN

De bever is een dagdier, maar in gebieden waar hij regelmatig verstoord wordt, is hij hoofdzakelijk 's avonds en 's nachts actief. In onverstoorde gebieden trekt hij er vaak 's ochtends op uit. Het dier zelf krijg je maar zelden in de kijker, maar zijn burchten, dammen en knaagsporen zijn indrukwekkende getuigen van zijn aanwezigheid!

STRIKTE VEGETARIËR

De bever eet uitsluitend plantaardig materiaal, en is dus een herbivoor en zeker geen viseter. 's Zomers eet hij kruiden, brandnetels, bloemen, grassen en jonge scheuten van waterplanten als lisdodde en waterlelie. Daarnaast eet hij ook takken, bladeren en wortels van bomen en struiken. Hij heeft een voorkeur voor boombast en twijgen van snelgroeïende loofbomen als wilg, populier, els, es en berk, de zogenaamde zachte houtsoorten. Voorwaarde is steeds dat die vlak bij het water groeien. Beuken, eiken en naaldbomen worden doorgaans met rust gelaten.

De schors van de stam knaagt de bever af met zijn vlijmscherpe tanden. Per jaar velst een bever wel 50 bomen die hij daarna schilt. Uiteindelijk is hij toch niet zo kieskeurig, want hij eet 62 verschillende boomsoorten en 150 soorten kruiden. Van de gevelde bomen eet hij enkel het loof, de twijgen en de bast; het hout van de stammen wordt gebruikt voor de bouw van dammen en burchten, maar wordt niet gegeten. Hij kan 30% van de celuloose en 44% van de eiwitten uit zijn voedsel verwerken door grondig te kauwen, door afbraak door bacteriën in zijn blinde darm en door coprofagie (het opnieuw opeten van ontlasting).

BEVER HAMSTERT VOOR DE WINTER

In tegenstelling tot de meeste andere knaagdieren, houdt de bever geen winterslaap. 's Winters bestaat zijn voedsel voornamelijk uit bast van houtige gewassen en wortelstokken, bijvoorbeeld van waterlelie. In plaats van in winterslaap te gaan, eet de bever zich in zomer en herfst goed vol waardoor er een vetreserve voor de barre wintertijd ontstaat.

Daarnaast legt hij in het najaar ook een voedselvoorraad voor de winter aan, bestaande uit stammen en twijgen van zachte houtsoorten. Die worden onder water in de modder verankerd, in de buurt van de ingang van de burcht. Het koude water werkt als een koelkast; het houdt de voorraad vers en de voedingswaarde van de schors blijft intact. Wanneer er in de winter een ijslaag op het water ligt, moeten bevers soms noodgedwongen een poos in hun hol of burcht blijven. De aangelegde wintervoorraad komt dan goed van pas, want die blijft bereikbaar via de onderwateringang van de burcht.

*In een volgend nummer van **Landschap** kom je alles te weten over de bouwkunsten en het rijke familieleven van de bever.*

Knaagsporen van bevers vallen op in het landschap. Ze vellen met gemak bomen tot 70 cm diameter, altijd in de buurt van water.

